

Voedselkonvooi Polen 1981

Actie Pak van je Hart

Tekst Rudi ter Heide

Foto's Oscar Hoogendoorn, Willy Bosch, deelnemers aan de actie

In de koude wintermaand december 1981, nu 40 jaar geleden, vertrokken 130 vrachtwagens naar Polen. Van 13 tot en met 23 december trotseerden de chauffeurs sneeuw en ijs om noodlijdende mensen in Polen een doos met eten te brengen.

Begin jaren 70 staat de ANWB niet te springen om reizen te organiseren naar Oost-Europese landen. Vanwege veel belangstelling staat in 1973 toch een kampeerreis naar Polen op stapel. Rudi ter Heide en zijn vrouw begeleiden vanaf 1974 veel kampeerreizen naar dit prachtige land.

Augustus 1981 is de situatie moeilijk in Polen. Desondanks hebben zich voor de Club A kampeerreis Polen zo'n twintig families aangemeld. Al sinds enkele jaren werkt de ANWB samen met de Poolse zusterclub PZM. Het vertrouwen onder de aanmelders is groot. Er is lang getwijfeld of deze reis wel kan doorgaan en ook de PZM twijfelt. Groen licht is gegeven en het wordt een bijzondere ervaring, mede door onze vaste Poolse begeleider Waclaw Stalinger.

Waclaw Stalinger

Een curieuze man met zijn achtergrond als oorlogsvlieger bij de RAF in Engeland. De voedselsituatie is zo slecht dat Stalinger soms centraal inkopen moet doen. De diners in het programma verlopen wel goed. Wachttijden voor de tankstations lopen op tot twaalf uur (de Polen laten 's nachts de auto's in de rij staan). Wij mogen echter met z'n allen tegen de richting in tanken. In een gesprek met de directie van de PZM wordt onze dank uitgesproken voor hun inspanningen, later bevestigd met een dankbrief van de Hoofddirecteur.

Enorme belangstelling bij de uittocht van de dappere chauffeurs.

Het gaat mis in Polen

Nog geen vier maanden later gaat het mis in Polen. Met de hedendaagse berichtgeving over Polen is het moeilijk voor te stellen hoe het in 1981 was. De Sovjet-Unie bestond nog en Polen behoorde tot het communistische blok. De vakbond Solidarność van Lech Wałęsa van de scheepswerf in Gdansk werd steeds machtiger en in december 1981 greep de Poolse regering in. Ongetwijfeld onder aansturing van de Russen werd de 'oorlogstoestand' uitgeroepen.

Het balletje gaat rollen

In Nederland komt een actie op gang om de noodlijdende bevolking te helpen. De Stichting Vriendenhulp voor Polen in Heemstede van het echtpaar Ansems en Elisabeth

Jedraszewska (van Poolse afkomst), neemt het initiatief en zamelt geld in om kerstpakketten naar Polen te sturen. Zij komen in contact met De Telegraaf en zo ontstaat de actie 'Een Pak van je Hart voor Polen'. Intussen is het in Polen bitter koud geworden (net als in Nederland) dus mensen geven grif. Van de opbrengst kunnen maar liefst 180.000 kerstpakketten worden gemaakt en er komen 130 vrachtwagens aan te pas om dit allemaal naar alle uithoeken van Polen te

---

Nederlandse hulp voor noodlijdend Polen

---

brenge. Voor het transport heeft de Holland Duck Club zich aangemeld. Deze vrachtwagenclub met het tijdschrift Truckstar staat onder leiding van Willem Woudenberg die zich als een soort cowboy manifesteert.

Op weg

Het vertrek van het Voedselkonvooi staat gepland op zondag 13 december 1981, voorafgegaan door een TV-programma van Henk van der Meijden op de vertreklocatie in Utrecht. De dagen ervoor staan de vrachtwagens in een lange rij opgesteld op de noordelijke rondweg in Utrecht. Toenmalig Wegenwacht chef Jan Ravesloot vond dat in de begeleiding van zo'n groot konvooi een taak lag voor de ANWB. Stafmedewerker Michel de Korte gaat aan de slag en

de ANWB wordt geaccepteerd zich bij het konvooi aan te sluiten, evenals een team van het Rode Kruis. Intern bij de ANWB worden reisinformatie en routekaarten voorbereid en de visumafdeling regelt visa voor DDR en Polen. Voor onderweg wordt een team samengesteld van acht personen: vier wegenwachten - Ger Sanders, Ger Huyskens, Willy Bosch en Ben Jansen -, Leo van Oorschoot en Rein Prummel van de Alarmcentrale, Joop Karsemeijer als journalist en vanwege mijn ervaring in Polen sinds 1970 word ik teamleider. We hebben een Sven Hedin Camper, een Solifer-caravan en twee stationcars in ANWB- en Wegenwacht-beschildering en we krijgen een volledige Wegenwacht-winteruitrusting.

Indrukwekkende karavaan

Op zondagochtend 13 december komt het nieuws dat in Polen de oorlogstoestand is uitgeroepen. Alle verkeers- en telefoonverbindingen worden verbroken en de vraag is of het konvooi wel weg kan. In een dramatische oproep van de konvooleiding tijdens de TV-uitzending wordt besloten toch te vertrekken. Het betreft uiteindelijk een particulier initiatief waar de overheid geen vat op heeft.

Kou, startmoeilijkheden, vlokkende dieselolie vastgelopen remmen

---

Een overheidsfunctionaris die incognito mee zou, krijgt van zijn superieur een verbod om mee te reizen. In de loop van zondag vertrekt de indrukwekkende karavaan richting Duitsland, toegejuicht door duizenden mensen langs de snelwegen en op de viaducten. Gelukkig kan in Duitsland een stop worden gemaakt. Dankzij de goede contacten van de ANWB is met Volkswagen een afspraak gemaakt. En zo kan het hele konvooi terecht op de (geheime) testterreinen in Ehra Lessien boven Wolfsburg. Hier worden maaltijden verstrekt en is zelfs een muzikale begroeting voordat de overnachting begint.

De volgende ochtend komt het konvooi langzaam op gang richting het ijzeren gordijn bij Helmstedt. De reis door de 'DDR' lukt, maar meereizende journalisten o.a. van het NOS journaal mogen niet mee. Tegen de avond bereikt het konvooi de Poolse grens. Met veel moeite had ik in Warschau Waclaw Stalinger, onze steun en toeverlaat, telefonisch gemeld dat het konvooi zondag zou vertrekken. Met directieauto + chauffeur legt hij vervolgens de 500 kilometer van Warschau naar de grens af. Meerrijdend in één van de eerste auto's van de karavaan ben ik meer dan blij hem bij de grens aan te treffen. Terwijl de vrachtwagens in groepjes van 10 worden binnengelaten, stap ik over naar deze Poolse auto op weg naar het volgende verzamelpunt, 200 kilometer verderop. Het is intussen donker en koud. Er is geen ander verkeer, wel veel tanks die veelal half in de berm staan en dat ziet er bedreigend uit. Verder veel gewapende militairen in donkere capes, staande bij vuren. Wat staat ons te wachten? De bestemming blijkt een verouderd autocircuit te zijn bij het vliegveld van Poznan. Later bleek dat dit circuit door de PZM was afgehuurd. Druppelsgewijs komt het konvooi binnen en ik heb de hele nacht in de felle kou op wacht gestaan om de chauffeurs gerust te stellen dat ze op hun bestemming zijn aangekomen, maar eigenlijk wordt het hele konvooi opgesloten.

Staand op de foto links toenmalig kamerlid Erica Terpstra, Willem Woudenberg en een vertegenwoordiger van de Poolse ambassade

Een vuurtje stoken onder de tank om de diesel weer vloeibaar te maken

Dank aan overleden medewerkers

Helaas zijn de meeste direct betrokkenen van 1981 overleden, zoals Willem Woudenberg, Henk Hoek, de heer en mevr. Ansems en Waclaw Stalinger. Van het ANWB-team zijn Leo van Oorschoot en Ger Sanders overleden.

En daar ging het de reis om, voedselpakket voor arme Polen. Leo van Oorschot begeleidt een gelukkige door de sneeuw

Er is toen kennelijk onderhandeld hoe het verder moest en het verhaal gaat dat het Poolse leger de kerstpakketten distribueert. De Nederlandse konvoileiding dreigt in dat geval met het verbranden van alle pakketten. Na ruim een dag wachten mogen alle auto's toch uitrijden naar de tevoren bepaalde bestemming, verspreid over heel Polen.

Rudi ter Heide

Het was destijds geen verrassing dat ik met het konvooi meeding. Bij de ANWB was bekend dat ik regelmatig in Polen kwam. Toen een ANWB-team moest worden samengesteld, wist Michel de Korte mij snel te vinden. Michel was toen stafmedewerker Wegenwacht. Op dat moment was ik 35 jaar, bijna tien jaar in dienst van de ANWB en ik aarzelde geen moment om ja te zetten tegen deze uitdaging.

Twee gebeurtenissen onderweg staan nog op mijn netvlies. De nacht in Poznan. Buiten in de kou, helemaal in mijn eentje wachtend op de binnendruppelende vrachtauto's, dat zal ik nooit vergeten.

Nog iets dat in mijn geheugen gegrift staat. Op een avond liepen Gert van Brakel, Willem Woudenberg en ik in een volkomen leeg Warschau naar een kerk in de oude stad. Die kerk zat vol! Zo'n tegenstelling tot waarmee wij bezig waren.

De vier wegenwacht-collega's hebben enorm veel werk bij deze lage temperaturen en de daardoor vlokkende diesel. Via journalist Gert van Brakel (toen NCRV) brengen wij het eerste interview op de radio met een vriend van mij in Poznan die nog redelijk Nederlands spreekt.

Verder kunnen wij berichten via de kortegolfzender van de Nederlandse ambassade naar buiten brengen: "Een woordvoerder van de ANWB meldt vanuit Warschau...".

Wij kwamen helaas drie dagen later terug in Nederland omdat één van ons zijn paspoort was verloren. Daarom moesten die collega en ik van de grens weer 500 km terug naar Warschau en intussen bleven de anderen in een hotel in Poznan.

Mede hierdoor hebben wij ons als ANWB publicitair behoorlijk tekort gedaan en misten een feestelijk ontvangst in Nederland met o.m. een toespraak van minister Neelie Smit-Kroes.

40 jaar later

Een reden om na 40 jaar terug te grijpen op deze gebeurtenis, die wereldwijd de aandacht trok, zijn zowel in Nederland als in Polen onbeantwoorde vragen.

Op een brief aan de Poolse Ambassadeur in Den Haag om aan dit jubileum aandacht te besteden werd positief gereageerd. Instanties in Polen worden meteen benaderd om hun kant van deze historische gebeurtenis te belichten. Een historicus, hoogleraar aan de Universiteit van Poznan, tevens directeur van een soort Pools NIOD, reageert enthousiast. Hij start meteen een onderzoek waar nu het wachten op is.

De Poolse ambassade organiseert eind 2021 een bijeenkomst voor deelnemers aan het konvooi om herinneringen op te halen en ervaringen uit te wisselen. Hier is ook de Verenigingshistoricus van de ANWB bij betrokken.

Joop Karsemeijer: Hollandse koffie als smeermiddel

Door mijn werk heb ik heel veel gereisd, maar er zijn ook wel momenten geweest waarbij ik dacht 'was ik maar bij moeder thuis gebleven'. Dit voedseltransport leverde van tijd tot tijd zulke momenten op.

Tot tot ver voorbij de Duitse grens stonden duizenden zwaaiende mensen langs de wegen en op de viaducten. De ontvangst in Polen was wel een beetje anders. Warschau was een complete vesting met rondrijdende tanks en militaire voertuigen. Controle na controle zorgde voor veel oponthoud totdat ik doorkreeg, dat een pak koffie of wat repen chocolade de zaken aanzienlijk versoepelden. Het eerste pak koffie, dat ik stiekem in de zak van een militaire jas liet glijden, bezorgde mij toch wel lichte hartkloppingen. Maar alles went - zo bleek - óók omkoperij als je het maar vaak genoeg doet. Geen afzetting bleef er dicht voor een pak echte Hollandse koffie.

Dat was pas echt 'Een pak van je hart voor Polen'.

